

EFTER VAXHOLM

Hvordan redder vi konfliktretten?

fagligt : netværk
ANSVAR : for en bedre
: fremtid

Forord

Store dele af den danske – og europæiske – fagbevægelse er stadig i chok oven på EF-Domstolens afgørelser i Vaxholm og Ruffert-sagerne. Og det med god grund. John Monks, formanden for EFS (Euro-LO) har meget rammende kaldt dommene for en "licens til social dumping", der oven i købet fratager fagforeningerne mulighederne for at stille noget op imod det.

Der er derfor al mulig grund til, at vi i fagbevægelsen tager en grundig diskussion om konsekvenserne af disse domme, og ikke mindst af, hvad vi skal gøre for at sikre den frie forhandlings- og konfliktret, der i mere end 100 år har været grundlaget for den danske fagbevægelse.

Som bidrag til denne diskussion har vi bedt Kenneth Haar om at skrive denne pjece om indhold og konsekvenser i EF-domstolens afgørelser, samt komme med sine bud på, hvad der efter hans mening kan og skal gøres inden for EU's rammer for at sikre konfliktretten.

Kenneth Haar har i mange år beskæftiget sig med EU generelt, og med faglige forhold i relation til EU – det sidste blandt andet i pjecen "Mens vi venter på Vaxholm – om faglige rettigheder og EU's indre marked".

Vi har givet Kenneth frie hænder, og hermed også sagt, at Fagligt Ansvar ikke nødvendigvis er enig i alle hans betragtninger og forslag til løsninger.

Men én ting er vi helt enige med Kenneth i: Der findes ingen isoleret dansk løsning på dette problem i form af ændringer i den danske lovgivning om udstationerings-direktivet, sådan som toneangivende kræfter i den danske fagbevægelse synes at arbejde i retning af. De 2 domme er så vidtgående og principielle i deres præmisser og konklusioner, at problemet kun kan løses ved

en EU-garanti for, at dommene ikke får nogen virkning, og at vi her i landet fremover kan forvalte forhandlings- og konfliktretten, uantastet af EU.

Vi er også enige med Kenneth i, at vi nok ikke får en bedre lejlighed til at sikre dette, end nu, hvor EU-landene er i gang med at godkende Lissabon-traktaten.

*På vegne af Fagligt Ansvars sekretariat
Finn Sørensen*

fagligt ANSVAR	netværk for en bedre fremtid	<i>Fagligt Ansvar, Netværk for en bedre fremtid er et tværfagligt netværk af fagforeninger og forbund. Formålet er at bidrage til aktiviteter på arbejdspladser og i fagforeninger, der kan føre frem til et samlet alternativ til den borgerlige politik. Det elektroniske nyhedsbrev "Nyt fra Fagligt Ansvar" udsendes til alle fagforeninger og forbund og alle interesserede i øvrigt. Tilmelding/afmelding til nyhedsbrevet foregår på post@fagligtansvar.dk</i>
www.fagligtansvar.dk		
Lay-out: Notat Grafisk · Fotos: Scanpix Pjecen til fri afbenyttelse		

Efter Vaxholm

Hvordan redder vi konfliktretten?

Uden konfliktretten, uden retten til at strejke eller gennemføre en blokade, ville fagbevægelsen i Danmark stå uden det helt afgørende middel til at opnå overenskomst, de steder, hvor det kniber ad forhandlingens vej. Begrænsning af konfliktretten er derfor et alvorligt angreb på det kollektive overenskomsts system. Det gælder ikke mindst i denne tid, hvor lønniveauet i flere sektorer på det danske arbejdsmarked trues af barsk konkurrence. "Social dumping" er ikke længere et fremtidigt skræk-scenario, men en udfordring her og nu, og konfliktretten er det afgørende forsvarsmiddel.

Ikke desto mindre har EU-domstolen afsagt en dom, som uundgåeligt vil indskrænke muligheden for at gennemføre blokader mod udenlandske virksomheder i Danmark. Denne pjece gennemgår konsekvenserne af dommen, og kommer med et forslag til, hvad der kan gøres for at imødegå udfordringen fra EU-domstolen. Svaret på dette sted er, at det mest realistiske er en retligt bindende protokol, som undtager den danske overenskomstmodel i almindelig og konfliktretten i særdeleshed fra negativ påvirkning fra EU-lovgivningen. Det kan være en protokol, som omfatter både Danmark, Sverige, såvel som andre EU-lande.

Det er ikke et spørgsmål, der er konsensus om. Siden dommen faldt den 18. december 2007 i den såkaldte Vaxholm-sag, også kaldet Laval-sagen, har der været mange forskellige bud på, hvilken reaktion fagbevægelsen og det officielle Danmark burde komme med, og hvad der kan stilles op for at holde konfliktretten intakt. Derfor opregnes i sidste del af pjecen argumenterne for, at netop en retligt bindende protokol er den bedste vej at søge.

Men før vi når så langt, er det nødvendigt at se nærmere på dommen, og på baggrunden for den. For at kunne sige noget om løsningen, er det nødvendigt at vide, hvad problemet egentlig er.

Blokaden i Vaxholm

Da en lettisk virksomhed kaldet Laval un Partneri tog fat på renoveringsarbejdet i Vaxholm ved Stockholm i maj 2004, gjorde den lokale afdeling af det svenske bygningsarbejderforbund Byggnads det, som de ville have gjort i enhver anden situation, når en ny eller udenlandsk virksomhed uden overenskomst skal udføre en opgave: De henvendte til firmaet for at indlede forhandling om en overenskomst. Det skulle vise sig at blive vanskeligt.

Byggnads krævede den løn, som arbejdere i Stockholmsområdet får gennemsnitligt, omtrent 145 svenske kroner i timen, men de betingelser ville Laval ikke acceptere. De betalte deres arbejdere langt mindre, og det mente de at have ret til. Efter måneders forhandling valgte Byggnads i november 2004 at indlede blokade mod renoveringsarbejdet. Igen et helt almindeligt fagligt skridt for at få firmaet til at indgå overenskomst. Men blokaden fik Laval til at klage til den svenske arbejdsret - med moralsk og økonomisk opbakning til fra den svenske arbejdsgiverforening. Den svenske arbejdsret afviste at forbyde blokaden, men i april 2005, besluttede retten at sende sagen videre til EU-domstolen for at få en udtalelse om blokadens lovlighed.

Afgørelsen ved EU-domstolen kom den 18. december 2007, og den rystede fagbevægelsen. For de svenske arbejderes blokade blev dømt klart ulovlig. Dommerne mente oven i købet ikke, at man uden videre kan forlange, at en udenlandsk virksomhed skal gå i forhandling om løn- og arbejdsforhold. Tværtimod understregede de, at det skal være ret klart allerede inden en opgave

påbegyndes, hvilke løn- og arbejdsforhold arbejderne skal have, og at det ikke kan kræves af en udenlandsk arbejdsgiver, at han eller hun skal indgå i "tidsubegrænsede forhandlinger". Domstolen satte altså både spørgsmålstegn ved forhandlingsretten og ved konfliktretten.

Dommerne medgav, at både blokader og strejker kan være berettigede, men visse betingelser skal være opfyldt, og det var de ikke i Vaxholm. Især mente dommerne, at det kun kan kræves, at udenlandske firmaer overholder nogle minimumsbetingelser for løn- og arbejdsforhold, herunder en mindsteløn. Hverken i Sverige eller Danmark findes sådan en mindsteløn. Der findes overenskomster, som bruges som udgangspunkt for lokale lønforhandlinger, men det er noget andet.

Økonomiske friheder er trumf

Dommen er kommet bag på mange herhjemme, fra arbejdsgiverforeningen til LO, fra oppositionen til regeringen, fra faglige tillidsfolk til juridiske eksperter. Derfor er det vigtigt at sige lidt om baggrunden for dommen – også fordi baggrunden er vigtig, når det skal vurderes, hvad der kan gøres herhjemme for at forsvare konfliktretten.

Grundlæggende er dommen et udfald af den meget store betydning og vægt, de økonomiske friheder har i EU-traktaten, og i EU-lovgivningen som sådan. I EU skal varerne kunne bevæge sig frit over grænserne, virksomheder skal frit kunne levere tjenesteydelser i andre lande, pengene skal kunne flyttes uhindret, og arbejdskraften skal kunne bevæge sig frit. Det lyder måske ikke i sig selv overraskende eller skræmmende, men med tiden har disse friheder fået en betydning, som har givet mange overraskelser. Og i den senere tid har fagbevægelsen, både

••• Angrebet på konfliktretten strider lodret mod, hvad det officielle Danmark har sagt om EU-reglerne i årtier

herhjemme og i andre EU-lande, fået en hel del kedelige oplevelser. EU-reglerne har nemlig udviklet sig til en alvorlig trussel mod hævdvundne faglige og sociale rettigheder – både som en konsekvens af domme fra EU-domstolen og af forslag til ny EU-lovgivning fra Kommissionen. Vaxholm-sagen er et godt eksempel.

Som i andre sager har dommerne i Vaxholm-sagen vurderet om bestemte forhold og regler er så alvorlige hindringer for en økonomisk frihed, at de skal kendes ulovlige. I Vaxholm-sagen afgjorde Domstolen, at blokaden var en ulovlig hindring for friheden til at levere tjenesteydelser, og begrænsning af konfliktretten er dermed en realitet.

Dommen kan opsummeres således: Det er forbudt at bruge blokadevåbnet, hvis blokaden sigter på at få en arbejdsgiver til at betale mere end mindstelønnen. Mindstelønnen skal desuden være let at identificere på forhånd for udenlandske arbejdsgivere. Fagbevægelsen kan f.eks. ikke som i Vaxholm kræve gennemsnitslønnen for tilsvarende arbejdere i samme lokalområde, og kan ikke uden videre kræve overenskomst på samme vilkår som tilsvarende arbejdere. Det er ellers den model, der er blevet brugt i både Sverige og Danmark.

Social dumping på EU's dagsorden

Dommen kan hurtigt svække fagbevægelsens indsats mod social dumping.

Efter udvidelsen med 12 nye medlemslande, heraf mange med et lønniveau langt under det gældende i de fleste "gamle" medlemslande, søger eller inviteres mange østarbejdere til f.eks. Sverige eller Danmark, hvor de som hovedregel tilbydes løn- og arbejdsvilkår, der er væsentligt ringere end deres lokale kolleger. Fagbevægelsens svar har hidtil været ligetil i både Sverige og

Danmark: Her lader medlemslandenes regeringer arbejdsmarkedets parter tage sig af løn- og arbejdsforhold, og fagbevægelsen kan anvende de samme kampmidler til at presse arbejdsgivere til at give udenlandske arbejdere de samme forhold som svenske eller danske arbejdere. Også med denne tilgang, med en intakt konfliktret, er det en svær opgave for fagbevægelsen at holde social dumping fra døren. Begrænsninger af konfliktretten er derfor det sidste, der er brug for.

Hertil skal lægges, at i de senere år har der været et mærkbart pres fra EU på faglige rettigheder og overenskomster. Kommissionen har f.eks. fremlagt et havnedirektiv, som kunne have undermineret havnearbejderenes overenskomster. Det ville være sket gennem et pålæg om at skibes besætninger skulle have mulighed for at laste og lodse skibe, og det ville særligt have været tiltrækkende for redere, der sejler med lavt betalt arbejdskraft. Direktivet blev bremset af protester, og af et flertal i Europa-Parlamentet.

Kommissionen har også fremlagt et forslag til servicedirektiv, som i den oprindelige udgave kunne have gjort det muligt for udenlandske firmaer i Danmark kun at betale deres ansatte den løn, der gælder i hjemlandet. Dette blev undgået, men direktivet rummer stadig elementer, som kan føre til social dumping. F.eks. vil kontrollen af udenlandske virksomheder skulle svækkes, når medlemslandene indfører direktivet i national lovgivning.

Det er også kommet frem, at forlig mellem parterne i det fagretslige system i Danmark ikke skal respekteres af domstole i udlandet ifølge EU-lovgivningen. Det har vist sig i den såkaldte Galmet-sag, hvor en polsk arbejder modtog erstatning efter en aftale mellem arbejdsmarkedets parter. Han var blevet groft underbetalt og modtog derfor 86.000 kr. Men da han vendte tilbage i Polen blev han stillet over for et krav om fuld tilbagebeta-

ling af det polske firma. Han tabte i retten, og måtte aflevere det fulde beløb tilbage igen. Der er ellers EU-regler om, at landene skal acceptere domme ved domstole i andre lande. Problemet er, at et forlig i det fagretslige system ikke accepteres som domme under EU-lovgivningen.

Der kommer med andre ord en regn af sten fra EU, og Vaxholm-sagen må være en passende anledning til at fagbevægelsen sikrer sig effektiv beskyttelse. Faktisk har fagbevægelsen et moralsk og politisk krav på at få det. Angrebet på konfliktretten strider nemlig lodret mod, hvad det officielle Danmark har sagt om EU-reglerne i årtier.

Hvad kan EF-domstolen?

EF-domstolen spiller en vigtig rolle i EU.

Domstolen er sat til at afgøre sager, hvor

der er sået tvivl om, hvad EU-reglerne egentlig betyder, det kan være almindelig EU-lovgivning, f.eks. et direktiv, eller det kan være traktaten. Hvis f.eks. Kommissionen mener, at et medlemsland ikke overholder reglerne, så kan Kommissionen bede Domstolen om at tage stilling. Det kan også være, hvis en domstol i et medlemsland er i tvivl om, hvordan en bestemt sag bør afgøres efter EU-reglerne og derfor spørger domstolen. Domstolen svarer så med en afgørelse, hvorefter den nationale domstol bruger Domstolens beskrivelse af EU-lovgivningen til at fælde dom i den konkrete sag. Det sidste var tilfældet i Vaxholm-sagen, hvor den svenske arbejdsret bad om en udtalelse fra Domstolen.

- Regeringen gik aktivt ind i sagen på konfliktrettens side, men endte med at blive blankt underkendt af Domstolen på alle hovedpunkter

Danmark blankt underkendt

Det har stået klart i forløbet omkring Vaxholm-sagen, at blandt arbejdsmarkedets parter, Folketinget og regeringen, har der været konsensus om, at en dom mod den svenske fagbevægelse ville være et stort problem. Den danske regering har derfor været aktiv ved Domstolens behandling af sagen.

Og den danske regering hørte formentlig til dem, der var mest overraskede over dommen. Regeringen gik aktivt ind i sagen på

konfliktrettens side med indlæg, der var lavet i samarbejde med arbejdsmarkedets parter, men endte med at blive blankt underkendt af domstolen på alle hovedpunkter.

Regeringens første argument var, at EU slet ikke har kompetence til at blande sig i konfliktret. Det affejede domstolen med, at EU kan blande sig i hvad som helst, der hindrer den frie bevægelighed.

Regeringens andet argument var, at Charteret for Grundlæggende Rettigheder fastslår retten til at strejke og gennemføre blokader. Domstolen svarede, at også konfliktretten er begrænset

af de økonomiske friheder, og at dette fremgår af formuleringen i Charteret. Mere grundlæggende er konfliktretten altså ikke. Domstolens argumentation på disse første to punkter er måske ubehagelige, men ikke overraskende. Det har været den officielle danske holdning siden 1972, at EU ikke kan blande sig i konfliktret, og at arbejdsmarkedets parter kan "knække nødderne selv". Men det er længe siden, denne argumentation har haft stærke ben at stå på.

Regeringens tredje hovedargument var, at det såkaldte udstationeringsdirektiv giver medlemslandene ret til at kræve de samme løn- og arbejdsforhold for udenlandske arbejdere som for lokale arbejdere, også hvis dette er i form af en blokade for at opnå overenskomst. Også dette afviste domstolen.

I modsætning til Domstolens afgørelse på de første punkter, er denne del af dommen overraskende, også for eksperter i arbejdsret. For det første fordi udstationeringsdirektivet altid har været forstået sådan, at det giver medlemslandene pligt til at sikre mindst de samme løn- og arbejdsforhold for udenlandske arbejdere som for lokale. Det er nu vendt på hovedet af Domstolen, som nu henstiller, at der ikke må kræves mere end minimumsløn. For det andet fordi Domstolen har indskrænket retten til konflikt til de situationer, hvor fagbevægelsen kræver netop minimumsløn – og ikke overenskomstmæssig løn – hvad der næsten altid er noget andet.

Direktivet har desuden hidtil været forstået sådan, at det ikke berører konfliktretten. I direktivet står nemlig, at "...dette direktiv berører ikke retstilstanden i medlemsstaterne for så vidt angår retten til kollektive kampskridt".

Denne kontante underkendelse af den danske forståelse af traktaten og af det relevante direktiv, er også ifølge regeringen selv, temmelig alvorlig. Allerede i det skriftlige danske indlæg i sagen lød det:

- Rammerne for arbejdsmarkedets parter, herunder konfliktretten og dens grænser, er udviklet i den danske arbejdsmarkedsmodel gennem mere end 100 år. Indgreb heri vil forrykke den sociale balance på det danske arbejdsmarked markant

”Rammerne for arbejdsmarkedets parter, herunder konfliktretten og dens grænser, er udviklet i den danske arbejdsmarkedsmodel gennem mere end 100 år. Indgreb heri vil forrykke den sociale balance på det danske arbejdsmarked markant.”

Hvad er udstationeringsdirektivet?

Et direktiv er lovgivning fra EU, som er foreslået af Kommissionen og vedtaget af Ministerrådet, og ofte også af EU-parlamentet. I modsætning til andre slags EU-lovgivning, gennemføres direktiverne af medlemslandene selv ved at skrive dem ind i national lovgivning. Sommetider fører den måde, et medlemsland gennemfører et direktiv på til sager ved EU-domstolen, hvis f.eks. Kommissionen ikke mener direktivet er gennemført korrekt.

Udstationeringsdirektivet fra 1996 var et af flere udfald af en debat om faren for social dumping i EU ved gennemførelsen af det indre marked. Direktivet er hidtil blevet opfattet som et direktiv, som giver medlemslandene pligt til at sikre, at udenlandske arbejdere inden for serviceområdet har mindst lige så gode løn- og arbejdsforhold som lokale arbejdere, når de midlertidigt udfører arbejde i det pågældende EU-land. I dansk og svensk sammenhæng har det desuden været forstået sådan, at dette pålæg kan gennemføres ved at fagbevægelsen indgår overenskomst med udenlandske arbejdsgivere, og at konfliktretten i øvrigt er uberørt af direktivet.

Dommen i Vaxholm-sagen underkender denne tolkning.

En europæisk licens til social dumping

Vaxholm-dommen er ikke bare et skandinavisk problem. Ganske vist adskiller den svenske og danske aftalemodel sig fra

de fleste andre EU-landes regler ved den store autonomi, arbejdsmarkedets parter har. I Danmark spiller lovgivning om løn- og arbejdsforhold kun en lille rolle, og kollektive overenskomster en stor rolle, i modsætning til andre EU-lande, hvor lovgivning mere er reglen end undtagelsen. Hertil kommer, at en egentlig nationalt dækkende mindsteløn på det enkelte område i den forstand Vaxholm-dommen beskriver den, reelt ikke bruges i Danmark og Sverige.

Men det betyder ikke, at Vaxholm-dommen er ligegyldig i andre EU-lande. Den er blevet modtaget med vantrø og chok i mange EU-lande, og i de europæiske faglige organisationer. For i de fleste EU-lande, hæfter man sig ved det centrale budskab i dommen, at fagbevægelsen ikke uden videre må kræve de gældende almindelige løn- og arbejdsvilkår, særligt lønvilkår, for tilsvarende arbejdere på et givet område. Der må kun kræves mindsteløn. At dette nye princip også kan få negativ betydning i lande med en anden arbejdsmarkedsmodel end den danske, blev bekræftet den 3. april 2008, da EU-domstolen offentliggjorde dommen i Rüffert-sagen.

Dommen handler om et offentligt udbud. En tysk virksomhed vandt i 2003 en licitation på bygningsarbejde på et fængsel i Niedersachsen, og indgik en kontrakt med myndighederne, der indeholdt en klausul om, at entreprenøren skulle sikre, at alt arbejde foregik på almindelige lokale overenskomstmæssige vilkår. Det blev ikke overholdt. Et polsk firma, der udførte en del af arbejdet, betalte kun sine arbejdere 47% af den løn, reglerne påbød. Land Niedersachsen – en tysk delstat - opsagde kontrakten med krav om bod for brud på klausulen i kontrakten om overenskomstmæssig løn.

Sagen blev sendt til EU-domstolen, der dømte imod Land Niedersachsen. Argumentationen fra domstolen er, at der findes en lovfæstet mindstelønssats på nationalt plan, der er lavere end overenskomsten i Land Niedersachsen på byggeområdet, og da

••• EU-domstolen afviser f.eks. af hensyn til ”fagforeningers afhængige organisering af arbejdslivet” skal have særlig stor vægt under EU-reglerne

domstolen allerede i Vaxholm-sagen har fastslået, at der kun må kræves den gældende mindsteløn, er det denne sats, der gælder.

Rüffert-sagen har særlig betydning i lande med lovgivning om løn, og det gælder altså ikke Danmark. Sagen kan dog siges at have betydning på andre måder. Domstolen afviser f.eks. af hensyn til ”fagforeningers afhængige organisering af arbejdslivet” skal have særlig stor vægt under EU-reglerne. Domstolen understreger også i dommen, at udenlandske firmaer er i deres ret til at bruge lav løn som konkurrencefordel. Endelig viser Domstolen med sin afgørelse, at selv internationale konventioner om overenskomster kan tilsidesættes af de økonomiske friheder. Dommen er nemlig i lodret modsætning til konvention nr. 94 under Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO), der pålægger offentlige myndigheder at sikre almindelige overenskomstforhold ved offentlige udbud. Endelig har dommen understreget, at Vaxholm-dommen ikke var en svips, men en vaskeægte ny retspraksis fra Domstolens side. Der henvises flere gange til Vaxholm-dommen, og principperne herfra overføres til den tyske sag.

Den udvikling er et problem for millioner i EU, og det er derfor ikke underligt, at faglige organisationer i mange medlemslande er alarmerede. Ligesom Vaxholm-sagen har fået faglige kredse i Sverige og Danmark til at kræve kontante ændringer af EU-reglerne, har Rüffert-sagen sat den tyske fagbevægelse i sving. Formanden for den tyske faglige landssammenslutning DGB (det tyske LO) Michael Sommer, kræver f.eks. Rüffert-dommen annulleret gennem nye regler om offentlige udbud. Også på europæisk plan i Den Europæiske Faglige Sammenslutning (EFS), også kaldet ”Euro-LO”, tages udviklingen meget alvorligt. Generalsekretæren for EFS, briter John Monks har kaldt dommen for ”en licens til social dumping”, og EFS har foreslået indføjeelse af en social klausul i traktaten, der sætter sociale og faglige rettigheder over de økonomiske friheder. Endelig har EF

lagt pres på Kommissionen for at finde en løsning, der kan sikre konfliktretten. Hidtil uden held.

Hvilken vej?

Det er da heller ikke ligetil. For når Domstolen er kommet med en tolkning af traktaten og af et direktiv, så står det ved magt – indtil direktivet eller traktaten er ændret. Det kunne få nogen til at overveje om ikke, vi blot kan lade stå til, fortsætte praksis som hidtil, og håbe på, at konsekvenserne af Vaxholm-sagen forbliver et svensk anliggende. Men den dør er lukket.

Der er for mange lighedspunkter mellem Sverige og Danmark, og dommen vil alene derfor få betydning i Danmark. Det kan være et spørgsmål om tid før f.eks. Arbejdsretten skal tage stilling til en sag, hvor Vaxholm-dommen har relevans, og når dommen i sådan en sag falder, kan begrænsningerne i konfliktretten være en realitet. At lade som ingenting er ikke en udvej. I det følgende overvejes derfor de forskellige strategier, der har været foreslået i debatten siden dommen faldt.

Tilpasningsvejen

Den vej regeringen foretrækker er ”tilpasningsvejen”. Der er nedsat et udvalg bestående af repræsentanter for ministerier og for arbejdsmarkedets parter, der efter alt at dømme har til hovedopgave at finde en måde at tillemppe de danske regler, så det gør mindst mulig skade på aftalemodellen. Desværre ligger det i kortene efter Vaxholm og Rüffert, at det kun kan blive dyrt at tilpasse sig. Begge domme kræver klart, at krav udover mindsteløn og andre former for mindstekrav, ikke må kræves overholdt i medlemslandene, uanset om det sker ved lovkrav eller gennem faglig konflikt. Dette findes der ikke en vej udenom. Overenskom-

ster, som er ”almengjort”, d.v.s. ophøjet til lov, kan blive underkendt med begrundelse i Vaxholm-dommens krav om klare regler om minimumsløn. En lovfæstet mindsteløn vil oven i købet kunne underkendes, hvis der findes en anden mindsteløn, der er lavere – det viser Rüffert-dommen. De to alternative tilgange til gennemførelse af udstationeringsdirektivet er altså meget usikre. Og ikke at forglemme: Med gennemførelse af overenskomster via lovgivning eller indførelse af lovfæstet mindsteløn, tages et skridt væk fra aftalemodellen. Forhandlingsretten, og i bredere forstand fagbevægelsens betydning for løn- og arbejdsvilkår, vil blive svækket.

Lovgivningsvejen

Den anden strategi er den EU-parlamentariske vej, d.v.s. at der gøres brug af de eksisterende kanaler til ændring af lovgivning i EU for at ændre på de betingelser, dommen har skabt. Målet skulle være at ændre udstationeringsdirektivet, så det lukker helt for tolkninger som den i Vaxholm-dommen, og som giver fagbevægelsen retten til at kræve fuldt sammenlignelig overenskomst, og at tage kampskridt, hvis det ikke er muligt.

Det skal i den anledning understreges, at Europa-Parlamentet ikke er en farbar vej. Parlamentet har ikke kompetence til at stille forslag om noget som helst, men har alene mulighed for at stille ændringsforslag til forslag, der er kommet fra Kommissionen, og for at komme med opfordringer til Kommissionen, der ikke er forpligtende. Forudsætningen for, at parlamentet kan komme til at spille en reel rolle i denne sammenhæng, er at Kommissionen rent faktisk stiller et forslag, der giver mulighed for det. Det kan både Parlamentet og Ministerrådet opfordre Kommissionen til, men der er ingen garanti for, at det sker. Det er faktisk svært at forestille sig, at det skulle lykkes, for i de senere år har Kommissionen arbejdet på at svække udstationeringsdirektivet, ikke styrke det. Skulle Kommissionen alligevel kunne formås til at stille forslag om

- Vaxholm-dommen er en påmindelse om, at det er en umådelig dårlig idé at give dommerne ved Domstolen ret til og mulighed for at fastlægge reglerne for arbejdsmarkedet i medlemslandene

store ændringer i direktivet, er det ret usikkert om ændringerne vil kunne samle et kvalificeret flertal blandt medlemslandene. Der skal med andre ord noget af et historisk lykketræf til, hvis denne strategi skal lykkes. Det er også usikkert om ændring af direktivet er tilstrækkeligt. Det løser ikke det grundlæggende problem: At Domstolen sætter de økonomiske friheder højere end faglige rettigheder. Endelig er der tidsfaktoren: Ændringer af denne type i et direktiv kan tage mange år.

Traktatvejen

Og i den nuværende situation med en ny EU-traktat på vej mod endelig ratifikation, er det mest oplagt at rette skytset den vej. Det kan gøres på flere måder.

En tilgang er at arbejde for ændringer i traktaten, der vil forhindre EU i at sætte begrænsninger for konfliktretten som i Vaxholm-sagen. Det kunne bl.a. være ved at ændre i Charteret for Grundlæggende Rettigheder, så de faglige rettigheder, herunder konfliktretten, går forud for de økonomiske friheder. Der kan også formuleres en "social klausul" i traktaten med samme indhold. Denne variant støttes bl.a. af EFS. Denne vej er uden tvivl tungere og sværere end den parlamentariske vej. Alene fordi sådan et træk kræver enstemmighed blandt medlemslandene. I den forbindelse skal det huskes, at en del medlemslande, særligt fem nye medlemslande (Estland, Letland, Litauen, Tjekkiet og Polen) gik ind i Vaxholm-sagen på det lettiske firmas side. Det er svært at forestille sig, de skulle være med til at rulle deres egen sejr tilbage ved en traktatændring, ligesom Storbritannien snildt kunne finde på at afvise sådan en ændring.

Forslagene om ændring af traktaten har den styrke, at de umiddelbart vil dække alle lande. Og med EFS' forslag om en klausul er der skabt et grundlag for en langsigtet kamp i den retning

En erklæring

Problemet med traktatvejen er bl.a. at det forudsætter en genåbning af forhandlingerne om Lissabon-traktaten. Det er der ingen i hverken Kommissionen eller Ministerrådet, der har demonstreret den mindste interesse for. Derfor har flere overvejet om en erklæring, der kan vedhæftes traktaten, kunne være en udvej. Dette forslag findes i flere varianter. Det grundlæggende problem er, at en erklæring ikke er retligt bindende. Sverige understregede i en erklæring i forbindelse med Sveriges optagelse i EU i 1994, at landets myndigheder havde fået løfte om, at EU-reglerne ikke ville indebære begrænsninger i forhandlingsretten. Af akten om svensk tiltrædelse fra 1994 fremgår følgende erklæring fra Sverige:

"I en brevveksling mellem Kongeriget Sverige og Kommissionen... modtog Kongeriget Sverige forsikringer i forhold til svensk praksis for arbejdsmarkedsforhold, navnlig med hensyn til ordningen om, at arbejdsbetingelser fastlægges i kollektive aftaler, som indgås mellem arbejdsmarkedets parter."

Dette lyder som bitter ironi oven på Vaxholm-dommen. Uforpligtende erklæringer af denne karakter har tydeligvis ringe eller ingen værdi.

En bindende protokol

Lige her og nu er den mest realistiske strategi derfor at arbejde for en bindende protokol, der skal tilknyttes traktaten. Den kan også formuleres åbent, så de lande, der vil omfattes, har mulighed for at blive det. Det ville holde en dør åben for faglige initiativer i andre EU-lande.

Debatten om en bindende protokol er for længst sat i gang. I Danmark har JuniBevægelsen, Folkebevægelsen, Enhedslisten og Dansk Folke-parti efterspurgt en klar undtagelse for den danske model, og Fagligt Ansvar og LO-Storbyerne har iværksat en

underskriftindsamling for et lignende krav. Også i Sverige er mange faglige og politiske organisationer i gang. I øjeblikket foreligger flere forslag til hvordan en bindende protokol kan formuleres. Dem kan der bygges videre på. Det afgørende er, at de opfylder følgende politiske målsætninger:

- At kollektive overenskomster og faglige rettigheder, herunder konfliktret, på enhver måde går forud for hensyn til de økonomiske friheder.
- At alle konsekvenser af Vaxholm- og Rüffert-dommene ophæves.

Inden traktaten er ratificeret

Ovenstående skal lukke døren for Domstolen. Domstolen har med Vaxholm-dommen udvist stor kreativitet, til skade for faglige rettigheder i EU. En formulering i udstationeringsdirektivet om, at "...dette direktiv berører ikke retstilstanden i medlemslandene for så vidt angår retten til kollektive kampskridt", er som nævnt blevet værdiløs efter Vaxholm-dommen. Forløbet er en påmindelse om, at det er en umådelig dårlig idé at give dommerne ved Domstolen ret til og mulighed for at fastlægge reglerne for arbejdsmarkedet i medlemslandene. Dels fordi deres domme ofte er farlige, dels fordi en dom ved Domstolen sætter både arbejdsmarkedets parter og det politiske system skakmat.

Det bedste træk er derfor at indlede et nyt spil i en fart. Vaxholm-dommen underkender enhver aftalebaseret kollektiv overenskomstmodel, herunder den danske. Og sammen med Rüffert-dommen lægges grunden til et EU med barsk lønkonkurrence mod bunden. Den udfordring må mødes af blank afvisning, og det oplagte magtmiddel er at afvise ratifikationen af Lissabon-traktaten indtil dette er bragt på plads.